

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

5. Wang, Y.-P. (2021). Effects of Online Problem-Solving Instruction and Identification Attitude Toward Instructional Strategies on Students' Creativity. *Frontiers in Psychology*, 12, 771128.

ЗАРЕМСЬКА Іванна Мечиславівна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ КУРСУ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти на заняттях із курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» («English for Specific Purposes» (ESP)) передбачає цілеспрямовану інтеграцію когнітивних умінь із іншомовною комунікативною компетентністю здобувачів освіти, що забезпечує не лише засвоєння професійно орієнтованої лексики, а й формування здатності до аналітичного, рефлексивного та аргументованого мислення. У цьому контексті іншомовна діяльність виступає не лише інструментом комунікації, але й засобом когнітивного розвитку, оскільки вимагає від здобувача вищої освіти свідомого опрацювання змісту, структури та логіки висловлювання.

Зокрема, аналізуючи професійно значущі проблеми іноземною мовою, студент змушений виходити за межі автоматизованих мовленнєвих шаблонів і активізувати вищі рівні мислення, пов'язані з інтерпретацією, оцінюванням та синтезом інформації. Такий процес сприяє глибшому осмисленню семантичних відтінків, точнішому добору лінгвістичних засобів і усвідомленню причинно-наслідкових зв'язків у професійному дискурсі. Відтак, інтеграція критичного мислення в ESP-навчання забезпечує не лише підвищення мовної компетентності, але й розвиток здатності до аргументованого прийняття рішень у фаховій сфері [1].

Розглянемо особливості розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти на заняттях із курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на прикладі імплементації проблемно-орієнтованого навчання.

Безсумнівно, проблемно-орієнтоване навчання у викладанні ESP — це перехід від моделі «накопичення знань» до моделі «застосування знань у ситуації невизначеності». У контексті вищої освіти це дозволяє подолати розрив між академічною теорією та реальною професійною практикою [2;3].

На наш погляд, однією із найефективніших методик реалізації проблемно-орієнтованого навчання є модель, яку в науково-методичній літературі прийнято називати «маастрихтською моделлю» або «моделлю семи

кроків», яка полягає у семиступеневому процесі роботи здобувачів освіти над проблемою.

Першим етапом, звичайно, є лінгвістичний («clarifying terms»), який полягає у визначенні, поясненні чи уточненні незрозумілих слів, термінів та виразів, що зустрічаються в кейсі. Метою роботи на цьому етапі є забезпечення єдиного розуміння змісту кейсу всіма учасниками навчальної діяльності. Відразу варто зацентруватись і на тому, що для професійної лексики важливо визначити й контекстуальне значення терміна [2]. Для реалізації вказаної мети необхідно:

- перекласти терміни;
- пояснити значення в конкретному контексті;
- визначити синоніми/антоніми;
- проаналізувати сталі вирази і термінологічні словосполучення.

Наступним етапом є чітке формулювання проблеми (defining the problem), де особливо важливо відокремити основну проблему від другорядних. Ціль цього етапу роботи полягає в уникненні розмитості й зосередженні на ключовому завданні [3].

Для реалізації цієї цілі необхідно:

- сформулювати проблему одним-двома реченнями;
- визначити причини і наслідки;
- встановити контексту (економічного, соціального, правового тощо).

Третій етап роботи полягає в так званому «мозковому штурмові» («brainstorming»), коли ідеї генеруються без критики, адже студенти використовують уже наявні знання та лексику, маючи на меті створення широкого кола варіантів, навіть якщо деякі з них виглядають нереалістичними [1]. Цей етап передбачає:

- висловлення будь-яких можливих рішень;
- активізацію фонових знань;
- використання професійної лексики;
- фіксацію ідей (у вигляді списку, схеми, mind map тощо).

Упорядкування, групування та аналіз ідей відбувається на етапі структурування та гіпотези щодо можливих рішень («structuring and hypothesis»). Головним продуктом роботи на цьому етапі є перехід від хаотичних ідей до логічно обґрунтованих припущень. Для цього необхідно:

- класифікувати ідеї;
- відібрати найбільш реалістичні варіанти;
- сформулювати гіпотезу (якщо..., тоді...) та аргументацію.

На п'ятому етапі здобувачі освіти визначають, яких знань для вирішення проблеми їм бракує, аби визначити перспективні навчальні цілі («learning objectives»). На цьому етапові необхідно:

- виявити прогалини у знаннях;
- сформулювати конкретні запитання;
- визначити джерела інформації.

Шостий етап передбачає самостійний пошук інформації для підтвердження або спростування гіпотези («independent study»), для чого необхідно:

- працювати із науковими статтями, підручниками, іншою довідковою літературою;
- використовувати онлайн-ресурси, бази даних;
- аналізувати автентичні матеріали (звіти, кейси, новини);
- виписувати нову лексику.

Заключний етап роботи над кейсом потребує узагальнення інформації та презентації рішення («synthesis and reporting»), коли здобувачі освіти демонструють глибоке розуміння проблеми та вміння застосовувати знання на практиці. На цьому етапі необхідно:

- сформулювати остаточне рішення;
- підготувати презентацію;
- аргументувати вибір;
- рефлексувати.

Узагальнюючи зазначене, можна стверджувати, що така модель проблемного навчання не лише розвиває критичне мислення, а й покращує мовні навички, формує навички самостійного навчання і, що особливо важливо, наближає навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-Based Learning: What and How Do Students Learn?
2. Larsson, J. (2001). Problem-Based Learning: A new approach to teaching ESP.
3. Savery, J. R. (2015). Overview of Problem-based Learning: Definitions and Distinctions.

ЗДЕБСЬКИЙ Дмитро Володимирович

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПОЛІГРАФОЛОГА

В умовах триваючої збройної агресії росії проти України значення діяльності поліграфологів у сфері безпеки та оборони суттєво зростає, зокрема у процесах кадрового добору, проведення службових і кримінальних розслідувань, а також у межах судово-психологічної експертизи. Професійна практика поліграфолога передбачає не лише належний рівень технічної

Intercultural Communication (Based on Chinese Language Material)	мислення в міжкультурній комунікації (на основі китайськомовного матеріалу)	
Ivanna Zaremska Development of critical thinking of higher education students in classes on the course "Foreign Language for Professional Purposes"	Заремська Іванна Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти на заняттях із курсу «іноземна мова за професійним спрямуванням»	116
Dmytro Zdebskyi Critical thinking as a professional competence of a polygraph examiner	Здебський Дмитро Критичне мислення як професійна компетентність поліграфолога	119
Nataliia Zelisko Critical thinking as a tool for validating business models in the digital environment	Зеліско Наталія Критичне мислення як інструмент валідації бізнес-моделей у цифровому середовищі	122
Roksoliana Zozuliak-Sluchykh The role of critical thinking in the professional training of future social professionals	Зозуляк-Случик Роксоліана Роль критичного мислення у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери	127
Maryna Kabysh Development of critical thinking in higher education institutions in Ukraine	Кабиш Марина Розвиток критичного мислення у закладах вищої освіти України	129
Olha Kalyta-Vlasiuk, Mariia Holubieva Developing critical thinking among future environmental professionals in higher education institutions in France	Калита-Власюк Ольга, Голубєва Марія Розвиток критичного мислення майбутніх фахівців з екології в закладах вищої освіти Франції	131
Yuliia Kaliuzhna Films as an immersive method of learning and shaping creative thinking in political science students	Калюжна Юлія Фільми як імерсивний метод навчання та формування креативного мислення студентів-політологів	135
Viktor Kasianchuk Comparative effectiveness of traditional rehabilitation and VR\AR technologies	Касянчук Віктор Порівняльна ефективність традиційної реабілітації та VR\AR технологій	140
Yuliia Kerpatenko Critical and creative thinking: teaching higher education students to analyze information from	Керпатенко Юлія Критичне та креативне мислення: навчання здобувачів закладів	143